

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Sinop University Journal of Faculty of Education
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/suefd>

*Geliş/Received: 20.03.2025 Kabul/Accepted: 03.06.2025/ Yayın
Tarihi (Published): 30.06.2025
Makalenin Türü/ Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article*

**Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Uygulamaları ve Önerileri:
Nitel Bir Çözümleme***

Yusuf TOSUN**
İshak KOZİKOĞLU***

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik uygulamalarını belirlemektir. Bu çalışmada, durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma, Van ilinde görev yapmakta olan 20 sınıf öğretmeniyle yürütülmüştür. Araştırmada, çalışma grubunun oluşturulmasında maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Veri toplama sürecinde ise "Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulama sürecinde genellikle drama, tiyatro, rol oynama, gezi ve eğitsel oyun gibi yöntem ve tekniklerden yararlandıkları; ayrıca sohbetler düzenleme, karikatür, afiş ve slogan hazırlama, seminerler ve konferanslar düzenleme ile örnek şahsiyetlerle buluşmalar gerçekleştirme gibi uygulamalara yer verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ilkökulda değerler eğitime yönelik materyal desteğinin sağlanması, değerler eğitime yönelik olarak aile, öğretmen ve okul idarecilerine eğitim verilmesi, öğretim programlarında akademik becerilerin yanında değerler eğitimi etkinlik ve uygulamalarına da yeterli alan ve zamanın ayrılması, eğitim paydaşlarının sadece akademik başarıyı değil değerler eğitimi de yeteri kadar önemsemesi, okul ve sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gibi çeşitli öneriler sundukları belirlenmiştir. Öğretmen eğitimlerinde (hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim) değerler eğitime yönelik bilgi, beceri ve olumlu tutum geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlenebilir ve öğretmenlerin bunları uygulayabilecekleri ortamlar sunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, değerler eğitimi uygulamaları, sınıf öğretmenleri

Classroom Teachers' Practices and Suggestions for Values Education in Primary School: A Qualitative Analysis

Abstract

The purpose of this research is to determine classroom teachers' practices concerning values education. In this research, case study design was used. The research was conducted with 20 teachers working in Van province. In the study, the maximum diversity sampling technique was preferred for forming the study group. A "Semi-Structured Interview Form" was used for data collection. Descriptive analysis method was applied in the analysis of the collected data. According to the research findings, it was determined that primary school teachers generally utilized methods and techniques such as drama, theater, role-playing, field trips, and educational games in the implementation process of values education. Additionally, they conducted activities such as

* Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

** Öğretmen, Muratlı İlkokul, Şanlıurfa, pdr.2017@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0001-6142-2600

*** Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Van, ishakkozikoglu@yyu.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0003-3772-4179

organizing discussions, preparing cartoons, posters, and slogans, arranging seminars and conferences, and organizing meetings with role models. It was determined that teachers offered various suggestions such as providing material support for values education in primary school, providing training to families, teachers and school administrators concerning values education, allocating sufficient space and time for values education activities and practices in addition to academic skills in teaching programs, education stakeholders giving sufficient importance not only to academic success but also to values education, and improving the physical conditions of schools and classrooms. In teacher training (pre-service and in-service training), training can be organized to develop knowledge, skills and positive attitudes towards values education, and environments can be provided where teachers can apply these.

Keywords: Values education, values education practices, classroom teachers

Giriş

Türk Dil Kurumu'na (TDK, 2025) göre değer kavramı; “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “üstün nitelik, meziyet, kıymet” ve “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde açıklanmaktadır. Erdem (2003), değer kavramını tercihlerimizde etkili olan, eylemlerimizin dayanak noktası olan, davranış ve tercihlerimizi değerlendirmemizi olanak sağlayan ölçütler olarak ele almaktadır. Hökelekli (2010) ise; davranışlarımızı şekillendiren ilkeler ve inançlar olarak değerleri tanımlamakta ve davranışlarımızın doğruluğunu, ahlaki standartlara uygun olup olmadığını veya geçerliğini belirlemeye yardımcı olan kriterler olarak ifade etmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak, değer kavramının insanların eylemlerinin değerlendirilmesinde ve karar alma süreçlerinin yürütülmesinde birer ölçüt işlevi gördüğü söylenebilir.

Toplumda var olan değerler, bireylerin çevreleriyle olan etkileşimleri sonucunda kazandıkları ve şekillendirdikleri niteliklerdir. Değer olgusu, bireylerin doğuştan sahip oldukları bir özellik olmayıp, aksine belirli bir eğitim süreci aracılığıyla kazanılan olgulardır (Aksoy, 2017). Her toplumda farklı değer yargılarının olmasının, her toplumun kendine özgü eğitim sistemlerinde yaşanan farklılıklardan da kaynaklandığı ifade edilmektedir. Değerler eğitimi, kavram olarak alan yazında son yıllarda yer bulmaya başlamış olsa da, işlevi ve anlamı itibarıyla geçmişte de farklı adlar altında sürdürülen bir eğitim sürecidir. Süreç boyunca “ahlak eğitimi” veya “karakter eğitimi” kavramları kullanılarak değerler eğitiminin muhtevası gerçekleştirilmiştir. Değerler eğitimi kavramı, bireye dair her konu alanını içerebilirken ahlak eğitimi ve duyuşsal öğrenme alanıyla ilgili kazanımları da kapsamaktadır (Çetinbaş, 2015; Kaymakcan & Meydan, 2012; Özdemir, 2012).

Değerler eğitimi, toplumun bütünlüğünün korunması ve toplumsal uyumun sağlanması noktasında önem arz etmektedir. Yalnızca akademik becerilerin sürdürüldüğü bir öğretim süreci veya yasalar ile toplum için faydalı ve insancıl eylemleri (yardımlaşma, saygı, sevgi, doğruluk, adaletli davranma vb.) davranış haline getirmiş olan insanlar yetiştirilemez. Bunların yanı sıra toplumun belirgin özellikleri olan ve toplumsal bütünlüğü sağlamada maya görevi gören gelenek ve görenekler ile

değerler sisteminin de nesilden nesile aktarımı sağlanmalıdır. Bu sayede toplumsal devamlılık sağlanmakla birlikte fertlerin aidiyet duygularının da beslenmesiyle toplumsal uyum ve huzur ortamı elde edilmiş olacaktır (Aydın & Gürler, 2012; Ekin, 2019).

Eğitim ürünü olan değerlerin, bireylere kazandırılma süreci sadece örgün eğitim kurumlarıyla sınırlı olmayıp, toplumun tüm bileşenlerinin dâhil olduğu bir eğitim sürecinin sonucunda sağlıklı bir şekilde kazandırılabilir. Eğitim süreçlerinin temelini oluşturan aile kurumu, değerler eğitimi açısından ilk öğrenmelerin gerçekleştiği sosyal ortamlardır (Doğan & Uçak, 2022). Yapılan çalışmalarda (Aksoy, 2017; Yıldırım, 2009) değerler eğitiminin aile ortamında yeterli bir şekilde verilememesinde kadınların çalışma hayatına dâhil olması, boşanmaların artması gibi çeşitli faktörlerden dolayı aile içi iletişimde yaşanan aksaklıkların etkili olduğu saptanmıştır. Aile yapısında yaşanan bu farklılaşmalar ve değişen koşullar nedeniyle birey ve toplum için elzem olan değerlerin yeni nesillere aktarılmasında ailedeki eğitimin yeterli olmaması, değerler eğitiminin formal eğitim süreçleriyle desteklenmesi gerekliliğini doğurmuştur (Doğanay, 2015). Dolayısıyla, ailede başlayan değerler eğitiminin nitelikli olarak sürdürülebilirliği için formal eğitim süreçleriyle devam etmesi ve desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Bu durum, formal eğitim süreçlerinin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin değerler eğitimi sürecindeki kritik rolüne işaret etmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde öğretmenin görev ve sorumluluğu sadece teorik bilgi sağlamak değildir. Akademik ve teorik bilgilerin yanı sıra bireyin; saygı, sevgi, hoşgörü vb. değerleri benimsemesi, kişilik ve düşünce yapısını oluşturmada üzerinde de öğretmenin önemli bir etkisi vardır. Toplumsal normlar ve değerler, öğretmenlerin uygulayıcısı olduğu eğitim süreçleri ile yeni nesillere aktarılır. Buradan hareketle değerler eğitiminde öğretmenlerin önemli sorumluluklarının olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğretmen, değerler eğitiminin bir parçası olduğunun farkında olarak sadece akademik kazanımlara değil; kapsamlı bir yaklaşımla hareket ederek öğrencilerin toplumsal ve evrensel değerleri benimsemesinde, toplumsal hayata etkin bir şekilde katkı sağlayan ve temel insani değerleri kişilik özelliği haline getirmiş bireylerin yetişmesinde etkin rol almalıdır (Erkuş, 2012; Kozikoğlu, 2018). Eğitim süreci sonucunda kazandırılmak istenen kazanımların öğrencilere kazandırabilmesi için uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekmektedir (Ulutaş, 2011). Özellikle gelişim dönemi olarak somut işlemler dönemini kapsayan ilkökul kademesinde öğrencilerin amaçlanan kazanımları edinmesi açısından farklı yöntem tekniklerin uygulanması ve sürecin etkinlik ve uygulamalarla zenginleştirilmesi önem arz etmektedir. Soyut kavramlar içeren değerler eğitimi sürecinin ilkökullarda oyun, etkinlik ve yaşantılar sağlama gibi uygulamalarla sürdürülmesi kazanımların edinilmesi konusunda gerekli görülmektedir (Memduhoğlu & Yüce, 2020).

İlkokul düzeyinde yürütülen değerler eğitiminin başarıya ulaşması ve öğrencilerde istenen değerlerin etkili bir biçimde içselleştirilmesini sağlayabilmesi açısından, drama tekniği işlevsel ve etkili

bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Drama, değerlerin ve soyut kavramaların oyunlaştırılarak ve somut hale getirilerek çocuklara aktarılmasına olanak sağlaması nedeniyle ilkokul kademesindeki bireylerin gelişim dönemine uygun bir öğretim tekniği olarak kabul edilmektedir (Bulut Pedük & Erdoğan, 2011). Drama tekniği, çocukların duygularının, düşüncelerinin, isteklerinin, tutumlarının, alışkanlıklarının ve değerlerinin dışavurumuna imkan sağlamaktadır. Ayrıca, çocukların akranlarıyla etkileşime girmelerini, gözlem yapmalarını ve paylaşımda bulunmalarını olanaklı kılmakta ve öğrenmeleri üzerinde etkili olmaktadır (Memduhoğlu & Yüce, 2020). Drama tekniğinin eleştirel düşünme becerisini geliştirmede, grup içinde hareket edebilmede, özgüven kazanmada, dil ve iletişim becerileri kazanmada, duyguları ve düşünceleri geliştirmede, başkalarını anlama ve hissetme becerisini geliştirmede, moral ve manevi değerleri geliştirmede etkili olduğu ifade edilmektedir (Kocayörük, 2004; Ulutaş, 2011).

Çocuklar için önemli bir eğitim aracı olan oyun, ilkokullarda sürdürülen değerler eğitimi sürecinde etkili olabilecek yöntemlerden biri olarak değerlendirilebilir. Oyun, çocuğun eğitiminde ve kişilik gelişiminde önemli bir faktör olmakla birlikte çocuklar açısından zamanlarının büyük bir kısmını kapsayan bir uğraşıdır. Çocuk oyun aracılığıyla üzüntüsünü, sevincini, nefretini ve isteklerini çevresine ifade edebildiği gibi aynı zamanda oyun aracılığıyla kişilik edinebilir, sosyalleşebilir ve toplumun değer ve kurallarını kazanabilir (Ulutaş, 2011). Bu açıdan oyunların, ilkokul kademesindeki öğrenciler için soyut bir kavram olan değerleri somutlaştırması ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlaması nedeniyle değerler eğitimi sürecinin başarısı için önemli görülmektedir (Aktepe vd., 2020).

Gelişimsel olarak somut işlemler döneminde olan ilkokul çocuklarının, soyut kavramlar olan değerleri edinebilmesi konusunda sınıf öğretmenlerinin yetkinliği önemli bir faktördür. Sınıf öğretmenleri, hem rol model olabilmeleri hem de uygulayacakları etkinliklerle değerler eğitimi sürecini nitelikli hale getirebilmeleri açısından kritik bir konumda yer almaktadır (Aktepe vd., 2020). Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin birer değer eğitimcisi olarak hareket edip değerlerin çocuklara aktarılması için etkinlikler düzenlemesi ve yaparak yaşayarak öğrenecekleri ortamlar sunması beklenmektedir (Aktepe, 2014). Ayrıca öğretmenlerin örnek olay, empati, rol oynama, hikayeleştirme, değer açıklama, proje, ahlaki ikilem, eğitici oyunlar gibi yöntem ve tekniklerle birlikte; film ve video izleme, tiyatro, resim çizme veya boyama, bulmaca, şiir, fıkra, afiş ve pano hazırlama, masal anlatma, geziler düzenleme gibi etkinlikleri değerler eğitimi sürecinde işe koşmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir (Aktepe vd., 2020; Uzuner, 2019).

Eğitim, ister örgün ister yaygın olarak yapılsın, nihai amacı bireyde istendik yönde olumlu davranış geliştirme süreci olarak kabul edilmektedir (Ertürk, 2016). Eğitim sürecinin temelleri aile ortamında atılsa dahi, örgün eğitim sürecinin bir basamağı olan ilkokul kademesi, akademik gelişim ve karakter eğitimi için önem arz etmektedir (Aksoy, 2017; Yaman, 2012). Bir çocuğun ilkokul

kademesinde aldığı eğitimin niteliği, ileriki zamanlarda nasıl bir insan olacağını ve hangi pozisyonda iş göreceğini önemli oranda etkilemektedir. Okullardaki eğitim sürecinin başarısını, bir başka ifadeyle bireylere kazandırılmaya çalışılan kazanımlara ne ölçüde ulaşıldığını, birçok etken etkilemektedir. Bu etkenler çevreden, eğitim ortamından, bireylerden, öğretim yöntem ve tekniklerinden kaynaklandığı gibi eğitimcilerin niteliklerinden de kaynaklanabilmektedir (Akbaş, 2004; Çetinbaş, 2015; Ekin, 2019). Dolayısıyla eğitim-öğretim sürecinin ilkökul kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin uygulamaları, eğitim sürecinin ürünlerinin istenilen düzeyde olması üzerinde önemli oranda etkili olmaktadır ve ülkenin geleceği olan genç nesillerin eğitimleri üzerinde sınıf öğretmenlerinin uygulamalarının önemi tartışılmazdır.

Alan yazında sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini inceleyen çalışmalara (Aktepe, 2016; Aydın, 2019; Gür vd., 2015; Özdemir vd., 2021) ulaşılmakla birlikte sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamalarına yönelik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Can Aran ve Demirel'in (2013) yaptıkları çalışmada, 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Benzer şekilde, Akdemir (2012) yaptığı tez çalışmasında, 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programına yönelik sınıfta uyguladıkları etkinlikleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmaların, sadece 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durumda, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamalarının incelenmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çıkış noktasından hareketle, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamalarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın, sınıf öğretmenlerinin ilkökul öğrencilerine değerleri kazandırmaya yönelik uygulamalarını/etkinliklerini belirleyerek birbirlerinin tecrübe ve uygulamalarından faydalanması açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada, aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaları nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin etkili olarak gerçekleştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuş ve durum çalışması deseni uygulanmıştır. Durum çalışması, araştırmacının bir ya da birden fazla durumu, olayı veya olguyu kapsamlı bir şekilde inceleyerek, söz konusu durum/olay/olguya etki eden değişkenleri derinlemesine analiz etmeyi amaçladığı bir yöntemdir (Johnson & Christensen, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu

çalışmada, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamaları detaylı bir şekilde ele alındığı için durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, araştırmanın amaçlarıyla ilişkili olarak örneklemin, araştırma problemiyle ilgili olarak kendi içinde benzer farklı değişkenlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2017). Öğretmenler belirlenirken öğretmenlerin cinsiyeti, görev yaptıkları yerleşim yeri ve mesleki deneyim değişkenleri göz önünde tutularak çeşitlilik sağlanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin kişisel özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Görüşme Yapılan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Görev Yaptığı Yerleşim yeri	Mesleki Deneyim
Ö1	Erkek	İlçe merkezi	13 yıl
Ö2	Kadın	İl merkezi	5 yıl
Ö3	Kadın	Köy	4 yıl
Ö4	Erkek	İlçe merkezi	3 yıl
Ö5	Erkek	İl merkezi	15 yıl
Ö6	Erkek	İl merkezi	2 yıl
Ö7	Erkek	İl merkezi	6 yıl
Ö8	Kadın	İlçe merkezi	7 yıl
Ö9	Kadın	İl merkezi	6 yıl
Ö10	Erkek	İlçe merkezi	14 yıl
Ö11	Kadın	İl merkezi	4 yıl
Ö12	Erkek	İl merkezi	16 yıl
Ö13	Erkek	İlçe Merkezi	6 yıl
Ö14	Erkek	İlçe merkezi	7 yıl
Ö15	Erkek	Köy	3 yıl
Ö16	Kadın	Köy	1 yıl
Ö17	Kadın	İlçe merkezi	5 yıl
Ö18	Kadın	Köy	5 yıl
Ö19	Erkek	İlçe merkezi	18 yıl
Ö20	Kadın	Köy	5 yıl

Tablo 1'e göre, görüşme yapılan öğretmenlerin on biri erkek, dokuzu ise kadındır. Öğretmenlerin yedisi il merkezinde, sekizi ilçe merkezinde, beşi köyde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin on biri 1-5 yıl arası, beşi 6-10 yıl arası, üçü 11-15 yıl arası ve ikisi 16 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamalarını belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunda sınıf öğretmenlerine, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde uyguladıkları etkinlikleri/uygulamaları ve değerler eğitimine ilişkin önerilerini saptamaya yönelik iki soru yöneltilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerden daha detaylı veri elde etmek amacıyla sonda sorular hazırlanmıştır.

Görüşme formunun geliştirilmesi aşamasında, hazırlanmış olan taslak görüşme formu için “Eğitim Bilimleri” ve “Türkçe Eğitimi” bölümlerinden dört uzmandan görüş talep edilmiştir. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler çerçevesinde sorularda içerik ve dil kullanımı bakımından gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzmanların genel olarak mutabık kaldıkları soru veya ifadeler aynı bırakılıp; uzmanların düzeltilmesi yönünde görüş belirttikleri sorularda da uzmanların görüş ve önerileri çerçevesinde kapsam ve dil bakımından düzeltmeler yapıp görüşme formuna son hali verilmiştir.

Görüşmeler, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinden önce Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Kurulundan uygulanabilirlik onayı ve Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden resmi izin alınmıştır. Pandemi (Covid-19) şartlarından dolayı öğretmenlerle yüz yüze görüşülemediğinden, araştırmaya gönüllülük esasıyla katılan öğretmenlerle Zoom uygulaması üzerinden araştırmacılar tarafından görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 30-35 dakika sürmüştür. Görüşmeler kayıt altına alınarak daha sonra deşifre edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, benzer özellikler taşıyan verilerin belirli kavramlar ve temalar doğrultusunda gruplanarak sistematik bir biçimde düzenlenmesi ve bu verilerin okuyucu tarafından anlaşılabilir şekilde yorumlanması sürecidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada, öncelikle toplanan nitel veriler kodlanıp sınıflandırılmıştır. Kodların benzer özellikleri göz önünde bulundurularak “değerler eğitimine yönelik uygulamalar” ve “değerler eğitimine yönelik öneriler” olmak üzere iki tema belirlenmiştir. Belirlenen kodlar ilgili temalar altında sıralanmıştır. Ardından kod ve temalara göre sınıflandırılan veriler betimlenmiş ve verilere ilişkin yorumlar yapılmıştır. Araştırma bulgularını desteklemek ve öğretmenler görüşlerini doğrudan aktarmak amacıyla veriler, öğretmen görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla pekiştirilmiştir. Doğrudan alıntıların ifadesinde katılımcı gizliliğini sağlamak adına öğretmenler “Ö1, Ö2, Ö3. ... ve Ö20” şeklinde kodlanmıştır.

Bu çalışmada verilerin dış geçerliliğini (teyit edilebilirliğini) sağlamak amacıyla, katılımcılara ve veri analizine ilişkin tüm süreçler ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. İç geçerliliğini (tutarlılığını) artırmak için ise içerik analizi ilkeleri doğrultusunda sistematik bir veri analiz süreci yürütülmüştür. Araştırmanın

iç geçerliliğini (inandırıcılığını) güçlendirmek amacıyla, elde edilen bulgular araştırmacı tarafından bütünlük ve tutarlılık açısından sürekli olarak gözden geçirilmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Dış geçerliliği (transfer edilebilirliği) artırmak adına ise görüşme formunun hazırlanmasından veri toplama ve analizine kadar tüm aşamalar ayrıntılı olarak sunulmuş, bulgular temalar ve kodlar çerçevesinde açık biçimde raporlanmıştır.

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular “değerler eğitime yönelik uygulamalar” ve “değerler eğitime yönelik öneriler” olmak üzere iki tema altında aşağıda sunulmuştur.

Değerler Eğitime Yönelik Uygulamalar

Değerler eğitime yönelik uygulamalar temasına ilişkin sınıf öğretmenlerinden elde edilen yanıtlara göre oluşturulan kodlar ve bu kodların ortaya çıkma sıklığı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Kodlar ve Sıklığı

Tema	Uygulamalara İlişkin Kodlar	F (Sayı)
Değerler Eğitime Yönelik Uygulamalar	Tiyatro, drama, rol yapma, eğitsel oyun vb.	17
	Hikâyeleştirme, iyilik kartı, emanet yumurta, "sen olsaydın" vb.	9
	Masal, hikâye anlatma vb.	8
	Video ve film izleme	7
	Pano düzenleme	7
	Örnek olay	3
	Düz anlatım	3
	Şiir, resim ve kompozisyon çalışması	3
	Kitap okuma ve kritik etme	1

Tablo 2’de öğretmen görüşlerinin incelenmesi sonucunda; öğretmenlerin on yedisinin değerler eğitimi uygulamalarında tiyatro, drama, rol yapma, gezi ve eğitsel oyunlar gibi çeşitli yöntem ve tekniklere başvurdukları, dokuzunun ise hikâyeleştirme, iyilik kartı, emanet yumurta, "sen olsaydın" gibi etkinlikler düzenledikleri ve sekizinin de masal ve hikâye anlatma yöntemlerini kullanarak değerler eğitimi gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bazı öğretmenler, video ve film izleme etkinlikleri (n=7), pano düzenleme çalışmaları (n=7), örnek olay yöntemi (n=3) gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durumlara yönelik olan öğretmen görüşlerinden ön plana çıkan görüşler aşağıda aktarılmıştır.

“Rol oynama ve drama yöntemini kullanıyorum. Çünkü çocuklar aktif olmalı değerler eğitimi sürecinde. Ben çocuğa sorumluluk değerini düz bir anlatımla kesinlikle kazandıramam. Çocuğa bir görev vererek, aktif ederek değerleri kazandırmaya çalışıyorum. Örneğin kış aylarında havanlara yardım mahiyetinde ağaçlara yem bırakma davranışlarında bulunuyorduk.” (Ö14)

“Değerler eğitimi ile ilgili pano çalışmaları, karikatür ve slogan hazırlama, değerler ile ilgili somut bir çalışma (yardımlaşma değeri için yardım kampanyası mesela), ayın değeri ile ilgili gezi, çocuk esirgeme veya huzurevi ziyareti, ayın öğrencisi uygulaması ödüllendirme, seminer, örnek şahsiyetlerin okula davet edilmesi, film izletme gibi uygulamaları kullanıyorum.” (Ö1)

“Genel olarak örnek olay sunarım, bilindik hikâyeleri kullanmakla beraber hikâyeleştirmeleri kendim yaparım. Günlük yaşamda karşılaşılabileceğimiz olaylar üzerine konuşup öğrencilerin de yorum yapmasını sağlarım. Sen olsaydın etkinliğini yapıyorum. Yani o kişinin yerinde sen olsaydın ne yapardın veya sana ne yapılmasını isterdin şeklinde etkinlikler yaparak empati becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik ve oyunları gerçekleştiriyorum diyebilirim.” (Ö11)

Yukarıda aktarılan öğretmen görüşleri çerçevesinde, öğretmenlerin genellikle değerler eğitiminin uygulama sürecinde drama, tiyatro, rol oynama, gezi ve eğitsel oyun gibi yöntem ve tekniklerden faydalandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bazı öğretmenlerin de sohbet etme, karikatür, afiş ve sloganlar hazırlama, seminer, konferanslar ve örnek şahsiyetlerle buluşmalar düzenleme şeklinde uygulamalar gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca bazı öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde düz anlatım tekniği (n=3), şiir, resim ve kompozisyon çalışması (n=3), kitap okuma ve kritik etme (n=1) uygulamalarını gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durumlara yönelik olan öğretmen görüşlerinden ön plana çıkan görüşler aşağıda aktarılmıştır.

“Genellikle düz anlatım tekniğini kullanıyorum, davranışın pekişmesi için şiir yarışması, resim ve boyama çalışmaları, hikâyeler anlatıyorum, öğrencinin olaya dikkatlerini daha çok vermeleri için video ve çizgi film izletme, şarkı söyleme, pano çalışması gibi etkinlik ve uygulamalar gerçekleştirmeye çalışıyorum.” (Ö15)

“Düz anlatım tekniği ve karşılıklı konuşmalarla değerleri tanıtmaya çalışıyorum. Pano çalışmaları, video izletme, hikâye anlatma/dinleme, tartışma yöntemlerini gerçekleştiriyorum. Eğer zaman varsa sınıf ortamında, zaman kısıtlı olup yetmediğinde de ev ödevi mahiyetinde o ayki değerle alakalı şiir, kompozisyon ve resim çalışmaları gerçekleştiriyorum.” (Ö5)

“Değerler eğitime yönelik olan video içeriklerinden faydalanarak muhabbet eşliğinde tartışma ortamı hazırlıyorum, örnek olay üzerinden anlatımlar yapıyoruz. Sınıf ortamı müsait olmadığı için çok sık yapamasak da drama ve rol yapma yöntemini kullanıyorum, geziler yapıyoruz. Örneğin havyam barınağına, bakım evine, hastaneye ziyaretler gerçekleştirip çocukların direk birinci elden o durumlarla karşılaştırıp o değerleri yerinde görmelerini sağlamaya çalışıyorum.” (Ö10)

“Sınıfımda yaşanan somut olaylara ilişkin çözümlemeler yaparak değerler konusunda farkındalık kazanıp bunu içselleştirmelerini amaçlıyorum. Düz anlatım tekniğini kullanıyorum, hikâye kitaplarını okuma ve üzerinde tartışma yöntemini kullanıyorum. Yaparak yaşayarak öğrenmeler sağlamalarına yönelik etkinlikler yapıyorum. Örneğin; sorumluluk değeri kapsamında yaptığımız bir yumurta etkinliğimiz var. Her öğrenciye bir yumurtayı teslim ederek belirli bir süre bunu koruma

sorumluluğunu veriyorum. Korumalığını üstlendikleri yumurtayı muhafaza ederek sorumluluk almalarını sağlıyorum. Çizgi film izliyoruz, drama tekniğini kullanıyoruz, sınıf panolarını düzenliyoruz düzenli olarak.” (Ö9)

Yukarıda aktarıldığı üzere; öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde düz anlatım tekniği, tartışma, yumurta etkinliği, kitap okumaları, şiir ve resim çalışmaları gibi çeşitli uygulamalar gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Değerler Eğitime Yönelik Öneriler

Değerler eğitime yönelik öneriler temasına ilişkin sınıf öğretmenlerinden elde edilen yanıtlara göre oluşturulan kodlar ve bu kodların ortaya çıkma sıklığı Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğretmenlerin Değerler Eğitime Yönelik Önerilerine İlişkin Kodlar ve Sıklığı

Tema	Önerilere İlişkin Kodlar	F (Sayı)
Değerler Eğitime Yönelik Öneriler	Materyal desteği	15
	Öğretmen ve okul idarecilerine eğitim	12
	Programlarda değerler eğitimi uygulamalarına yeterli alan/zamanın ayrılması	12
	Ailelere eğitim	11
	Değerler eğitime ait bir ders saatinin ve ayrı bir sınıfın oluşturulması	11
	Okul-aile işbirliğinin güçlendirilmesi	9
	Teknolojik araç/uygulamaların kullanımının kontrollü olması	9
	Eğitim paydaşlarının değerler eğitimi önemsemesi	9
	Okul ve sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi	8
	Okul yöneticilerinin destekleyici rolü	7
	Aile ve öğrencilere teknolojik araçların/uygulamaların bilinçli kullanımına yönelik eğitim	6
	Eğitim sürecinin tüm paydaşlarının rol model olması	6
	Öğretmenlerin değişime açık olması	6
	Okullara teknolojik alt yapı sağlanması ve sınıf mevcutlarının azaltılması	6
	Resmi iş ve işlemlerin kolaylaştırıcı olması	5

Tablo 3’te sınıf öğretmenlerinin önerileri incelendiğinde; öğretmenlerin on beşi değerler eğitimi kapsamında materyal desteğinin sağlanması gerektiği, on ikisi değerler eğitime yönelik olarak öğretmen ve okul idarecilerine eğitim verilmesi gerektiği, on ikisi öğretim programlarında akademik becerilerin yanında değerler eğitimi etkinlik ve uygulamalarına da yeterli alan ve zamanın ayrılması gerektiği, on biri değerler eğitime yönelik olarak ailelere eğitim verilmesi gerektiği, on biri değerler eğitime ait bir ders saatinin ve ayrı bir sınıfın oluşturulması gerektiği, dokuzu okul-aile işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Ayrıca bazı öğretmenler de çocukların kitle iletişim araçları kullanımlarının, kullandıkları sosyal medya platformlarının, oynadıkları oyunların ve izledikleri

videoların kontrol ve denetim altında olması gerektiği (n=9), eğitim paydaşlarının sadece akademik başarıyı değil değerler eğitimi de yeteri kadar önemsemesi gerektiği (n=9), okul ve sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gerektiği (n=8), okul yöneticilerinin, öğretmenlere destekleyici tutum takınmaları ve aileler ile aralarında köprü olması gerektiği (n=7) aile ve öğrencilere kitle iletişim araçları ile sosyal medya platformlarının sağlıklı kullanımına yönelik eğitimler verilmesi gerektiği (n=6) yönünde öneriler geliştirdikleri saptanmaktadır. Bu durumlara yönelik olan öğretmen görüşlerinden ön plana çıkan öneriler aşağıda aktarılmıştır.

“Öğretim programlarında akademik başarının yanında değerler eğitime de yeteri kadar önem verilirse daha faydalı olacaktır. Amaç iyi meslek sahibi yapmak değil iyi bir insan yapmak olmalı. Bu amaca yönelik olarak programlarda değerler eğitime daha fazla yer verilmeli diye düşünüyorum. Okul-aile işbirliği güçlendirilip ailelere yönelik seminerler düzenlenebilir. Aileler değerler eğitimi konusunda bilinçli olup üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeli ve çocuk okula gelmeden çocuğa gerekli ön bilgileri, ön kazanımları vermelidir.” (Ö7)

“Başta sınıf ve okulöncesi öğretmenleri olmak üzere her öğretmene değerler eğitimi semineri verilmeli. Bu şekilde öğretmenler bilinçlendirilmeli ve değerler eğitiminin nasıl daha iyi verilebileceği konusunda bilgilendirilmeli. Haftada bir saatte olsa ayrı bir ders olarak değerlerimiz zorunlu ders haline getirilmeli. Materyal desteğinde bulunmalı, teknolojik altyapı (projeksiyon, akıllı tahta vb.) sağlanabilir.” (Ö18)

“Programların bu kadar katı olmaması ve bu kadar bilgi aktarımı temelli olmaması gerektiğini düşünüyorum. Daha çok uygulamaya dönük, çocukların deneyimleyebileceği, yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri zamanın tanınması gerektiğini düşünüyorum. Şu an 3. sınıfları okutuyorum ve öyle bir matematik müfredatı var ki, ben 3. Sınıf öğrencisinin bu kadar bu kadar bilgi yoğunluğuna birden girmesinin, bilgiyle sıkıştırılmasının bir anlamı olmadığı düşünüyorum. Dolayısıyla programlarda değerler eğitime daha çok yer verilmeli bu yönde uygulama, canlandırma, drama, eğitsel oyunlara zaman tanıyan esnek bir müfredat olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö8)

“Değerler eğitimi başlı başına bir ders şeklinde verilebilir. Okul, aile ve öğretmen işbirliği olmalı ve değerler eğitimi akademik başarıdan daha önemsiz görülmemeli. Kitle iletişim araçlarını çocuğa verelim de başımızdan gitsin mantığıyla hareket edilmemeli, izlediği videoları, oyunları, sosyal medyaları denetlemeli ve faydalı içeriklere yönlendirmeliyiz. Teknolojiyi ve kitle iletişim araçlarının nasıl kullanacağı ile ilgili eğitimler verilmeli. Ayrıca okullara, değerler eğitimi sürecinde kullanabileceğimiz materyal desteği sağlanabilir.” (Ö1)

Yukarıda aktarılan öğretmen görüşleri çerçevesinde, öğretmenlerin genellikle değerler eğitimi sürecinde kullanılması için okullara materyal desteğinde bulunulması ve okullarda sadece akademik başarının öncelenmeyip değerler eğitime de gereken önemin verilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bazı öğretmenlerin ise değerler eğitimi kapsamında ailelere ve öğretmenlere eğitimlerin verilmesi gerektiği, okullarda değerler eğitimi için ayrı bir ders saatinin oluşturulması

gerektiği, çocuklara teknolojinin bilinçli kullanımı amacıyla eğitimlerin verilmesi ve kitle iletişim araçları ile sosyal medya platformlarını kullanırken kontrol altında tutulmaları gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca bazı öğretmenlerin, eğitim sürecinin tüm paydaşlarının rol model olması gerektiği (n=6), öğretmenlerin değişime açık olması ve kendilerini geliştirme çabası içinde olması gerektiği (n=6), okullara teknolojik alt yapı sağlanması ve sınıf mevcutlarının makul seviyeye indirilmesi gerektiği (n=6), gerçekleştirilmek istenen etkinlikler için resmi iş ve işlemlerin kolaylaştırılması ve maddi destek sağlanması gerektiği (n=5) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durumlara yönelik olan öğretmen görüşlerinden ön plana çıkan görüşler aşağıda aktarılmıştır.

“Öğretmenler değerler eğitimi kapsamında kendilerini yenilemeli, kendi kendilerini eğitip geliştirmeliler. Bu konuda yöneticilerden ve dışarıdan eğitim beklemektense öğretmenlerin de taşın altına ellerini koyup; okuyarak, izleyerek kendilerini geliştirmeli bence. Ayrıca sınıf mevcutları azaltılabilir. Çünkü kalabalık sınıflarda herhangi bir etkinlik uygulamak çok güç oluyor gerçekten. Özellikle ilkokullara akıllı tahta gibi teknolojik alt yapı olanakları iyileştirilmeli ve materyal desteği sağlanmalı, inanılmaz faydasının olduğunu düşünüyorum.” (Ö2)

“Değer, sınıfa geçip çocuklar bugün sevgi-saygı konusunu işleyeceğiz demekle kazandırılmaz. Değer, Öğretmenden, idaresine, hizmetlisine kadar okuldaki herkesin rol model olmasıyla kazandırılır. Bu açıdan, Okul unsurlarının tümünün, değerleri içselleştirmeli ve rol model olmalı.” (Ö12)

“Sınıfın büyüklüğü ve mevcudu dengeli olmalı, sınıflara geniş alanlar ayrılmalı. Öğretmenlerin gerçekleştirmek istedikleri etkinliklerde okul yönetimleri kolaylık sağlamalı, resmi işlemler engelleyici olmamalı. Etkinlik, gezi vs durumlarına maddi destek sağlanmalı.” (Ö3)

Yukarıda vurgulandığı üzere; öğretmenlerin okulların teknolojik alt yapılarının ve olanaklarını iyileştirilmesi, sınıf mevcutlarının azaltılması, öğretmenlerin kişisel gelişimlerine önem vermesi ve diğer eğitim paydaşlarıyla birlikte değerler konusunda öğrencilere rol model olması gerektiği, gerçekleştirilmek istenen etkinlikler konusunda okul yöneticilerinin destek olması, resmi iş ve işlemlerin kolaylaştırıcı olması gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yapılan görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun değerler eğitimi sürecinde uygulamalı yöntem ve teknikler (tiyatro, drama, rol yapma, gezi, eğitsel oyunlar vb.) kullandıkları, ayrıca hikâyeleştirme, iyilik kartı, emanet yumurta, "sen olsaydın" gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirdikleri ve masal ile hikâye anlatma gibi uygulamalara yer verdikleri tespit edilmiştir. Bu araştırma, alan yazında yer edinmiş benzer nitelikteki araştırmaları destekler nitelikte sonuçlar ortaya koymaktadır.

Uzuner (2019) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde hikâye yazma, hikâye tamamlama, video/film izletme, resim çalışması vb. etkinlikler uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aktepe ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada, değerler eğitime yönelik olarak öğretmenlerin drama, örnek olay, bulmaca, resim, film, öykü, şiir, fıkra, tiyatro ve pano hazırlama gibi uygulamalar gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Batmaz ve Erdoğan (2019) afiş hazırlama, resim yapma, video izletme, drama uygulamaları, somut materyaller kullanma, şiir ve kompozisyon çalışmaları gibi etkinliklerin gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Bu bulgular, mevcut araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çelikkaya ve Filoğlu (2014) yaptıkları araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde, derslerde değerlerle ilgili etkinlikler gerçekleştirdiklerini, güncel konularla değerleri ilişkilendirdikleri ve gazete, slayt ve video gibi materyallerden yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yiğittir ve Öcal (2011) öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde, örnek olay ve kitap analizi, belgesel ve film izletme, tarihi yerleri ve müzeleri gezdirme, biyografi inceletme, araştırma yaptırma, model-örnek olma gibi farklı uygulama ve etkinlikleri gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Özleşmiş (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde en fazla drama, örnek olay, soru-cevap, anlatım, hikâye tamamlama, afiş hazırlama, resim, şarkı vb. yöntem, teknik ve etkinlikleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kurtde Fidan (2016) yaptığı araştırmada, değerler eğitimi sürecinde öğretmenlerin drama, gezi-gözlem, örnek olay tekniklerinden ve yaşamdan örnekler verme ve atasözleri, deyimlerden yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Akbaş (2004) yaptığı araştırmada, değerler eğitimi sürecinde öğretmenlerin hikâye, film, tiyatro, drama, biyografi, tartışma vb. yöntemlerden faydalandıkları sonucunu elde etmiştir. Çengelci'nin (2010) yaptığı araştırmada, değerler eğitiminde öğretmenlerin model olma, günlük yaşamdan örnekler sunma, atasözü/deyimlerden faydalanma ve drama uygulamalarını gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kozikoğlu'nun (2018) araştırmasında, değerler eğitime yönelik öğretmenlerin drama, oyun ve hikâye etkinliklerini, bazı öğretmenlerin ise ayrıca Türkçe, sanat, görsel ve işitsel etkinlikler uyguladıkları belirlenmiştir.

Pekdoğan ve Korkmaz'ın (2017) araştırmasında, değerler eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin daha çok beyin fırtınası, hikâye kartları ve oyun yöntem/tekniklerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Akto ve Akto (2017) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde eğitsel oyun, hikâye, drama, tartışma, soru-cevap vb. yöntem/teknikleri uyguladıkları belirlenmiştir. Karakaş'ın (2015) gerçekleştirdiği araştırmada, değerler eğitiminde okul öncesi öğretmenleri daha çok Türkçe, sanat ve drama etkinliklerini uyguladıklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde, Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015) gerçekleştirdikleri araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin genellikle drama, oyun, Türkçe, müzik ve sanat etkinliklerini uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı araştırmalarda (Schaefer, 2012; Thompson, 2011), öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde en fazla hikâye anlatımı ve rol model olma yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yapılan araştırmalarda değerler eğitime yönelik etkinlik ve uygulamalarının ilköğretim programlarına eklenmesinin öğrencilerin olumlu davranış geliştirmeleri ve akademik başarıları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Brewer, 2007; Thompson, 2002). Sonuç olarak öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde tiyatro, drama, rol oynama, gezi, eğitsel oyunlar, hikayeleştirme, sanat etkinlikleri, işitsel ve görsel materyaller gibi farklı etkinlik, yöntem ve tekniği kullandıkları söylenebilir. Tiyatro, drama, rol oynama, gezi, eğitsel oyunlar, sanatsal etkinlikler, işitsel ve görsel materyaller vb. etkenlerin değerler eğitimi sürecini zenginleştirdiği ve değerlerin kazanılmasına yardımcı olduğu göz önünde tutulduğunda (Akın & Aydemir, 2013; Sağlam, 2001), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde farklı yöntem, teknik ve etkinlikten yararlanmaları değerler eğitiminin çıktıları üzerinde olumlu bir etki oluşturacağı söylenebilir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan sınıf öğretmenleri değerler eğitimi sürecine yönelik olarak; değerler eğitimi kapsamında materyal desteğinin sağlanması, değerler eğitime yönelik olarak aile, öğretmen ve okul idarecilerine eğitim verilmesi, öğretim programlarında akademik becerilerin yanında değerler eğitimi etkinlik ve uygulamalarına da yeteri alan ve zamanın ayrılması, eğitim paydaşlarının sadece akademik başarıyı değil değerler eğitimi de yeteri kadar önemsemesi, okul ve sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gibi çeşitli öneriler sunmuşlardır. Bu öneriler, alanyazında değerler eğitimiyle ilgili benzer çalışmalarda öğretmenler tarafından belirtilen önerilerle örtüşmektedir (Aksoy, 2017; Başçı, 2012; Kozikoğlu, 2018; Kurtulmuş vd., Gündaş, 2014; Ogelman & Sarıkaya, 2015; Pekdoğan & Korkmaz, 2017; Uzun & Köse, 2012). Dolayısıyla öğretmenlerin önerilerinden ve bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak, değerler eğitimi sürecinin daha etkili yürütülmesi ve ileride yapılacak araştırmalara yol gösterici olması amacıyla aşağıda önerilere yer verilmiştir.

1. Öğretmen eğitimlerinde (hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim) değerler eğitime yönelik mevcut bilgi, beceri ve olumlu tutum geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlenebilir ve öğretmenlerin bunları uygulayabilecekleri ortamlar sunulabilir.
2. Değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin Türkiye ile farklı ülkelerin uygulamalarının karşılaştırılmalı analizi bağlamında araştırmalar yapılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 09/02/2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 14502

Yazarların Katkı Oranı

1. yazar %50, 2. yazar %50 oranında katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması teşkil edebilecek durum ve ilişki yoktur.

Kaynaklar

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akbaş, O. (2014). *Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış*. Y.S. Zavalı (Ed.). Değerler Eğitimi. Ensar Neşriyat.
- Akdemir, S. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili görüşleri ve bunların kazandırılmasına ilişkin uygulamaları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Akın, M. H. ve Aydemir, M. A. (2013, Mayıs). *Çizginin değeri: Kültürel çalışmalar ekseninde mizah ve değer ilişkisine yönelik bir çözümleme*. Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu, Antalya, Türkiye.
- Aksoy, E. (2017). *İlkokullarda değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Aktepe, V. (2014). *Ailede değerler eğitimi ve program ihtiyacı*. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.). Farklı yönleriyle değerler eğitimi. Pegem Akademi Yayınevi.
- Aktepe, V., Keser, H. ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 897-918.
- Aktepe, G. (2016). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Akto, A. ve Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (Nitel bir araştırma). *E-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1074-1095.
- Aran, Ö. C. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, G. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel Yayıncılık
- Başçı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik uygulamaları ve önerileri: Nitel bir çözümleme

- Batmaz, O. ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(6), 2681-2692.
- Brewer, R. L. (2007). *Effect of the great expectations character education approach on elementary student achievement* [Unpublished doctoral thesis]. University of Phoenix.
- Bulut Pedük, Ş. ve Erdoğan, S. (2011). *Okul öncesi eğitimde drama*. A. Köksal Akyol (Ed.). İlköğretimde Drama (s. 164-180). Kriter Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleşmesine ilişkin bir durum çalışması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Çetinbaş, E. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yeterliliklerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz üniversitesi.
- Doğan, R. ve Uçak, H. E. (2022). Erken çocukluk döneminde ailede din (ahlak ve değerler) eğitimi. *Journal of Islamic Research*, 33(2), 401-22.
- Doğanay, A. (2015). *Değerler eğitimi*. C. Öztürk (Ed.). Sosyal Bilgiler Eğitimi (s.225-256). Pegem A Yayıncılık.
- Ekin, A. İ. (2019). *Öğretmenlerin değerler eğitimi öz yeterlilik algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 55-72.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Ertürk, S. (2016). *Eğitimde program geliştirme*. Edge Akademi Yayıncılık.
- Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M. ve Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: Ankara örneği. *Asian Journal of Instruction*, 3(1), 78-91.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6, 4-9.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları nitel, nicel ve karma yaklaşımlar*. (çev. Selçuk Beşir Demir). Eğiten Kitap.
- Karakaş, H. (2015, Nisan). *Değerler eğitimi etkinliklerinin okul öncesi öğretmenlerine göre değerlendirilmesi: Nitel bir çalışma*. Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Bartın, Türkiye.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2016). *Ahlak, değerler ve eğitimi*. Dem Yayınları.

- Kocayörük, A. (2004). *Duygusal zekâ eğitiminde drama etkinlikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7, 2698-2720.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik değerler eğitimi tasarımları. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 22, 161-180.
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. ve Gündaş, A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 281-305.
- Memduhoğlu, H. B. ve Yüce, T. (2020). Değerler eğitiminde drama yönteminin uygulanmasına ilişkin nitel bir çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 116-130.
- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. E. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Özdemir, A. (2012). *İlköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılık algısı ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Özdemir, Y., Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2021). Temel eğitim öğretmenlerinin değer eğitimine yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 227-266.
- Özleşmiş, N. (2019). *İlkokul hayat bilgisi dersi kapsamındaki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Sağlam, İ. (2001). Okul öncesi eğitimde sözlü öğretim etkinlikleri ve din eğitimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 195-208.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi: Teoriden uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Schaefer, M. P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools* [Unpublished doctoral thesis]. Northcentral University.
- Thompson, W. M. (2002). *The effect of character education on student behavior* [Unpublished doctoral thesis]. East Tennessee State University.
- Thompson, M. (2011). Developing moral values in children: observations from a preschool. *Ife Psychogla*, 19, 394-411.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2025). *Türkçe sözlük*. [http://sozluk.gov.tr], Erişim tarihi: 17.03.2025.
- Ulutaş, A. (2011). Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 232-242.

- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Uzuner, N. K. (2019). Değerler eğitime yönelik sınıf öğretmenleri görüşleri. *Pesa International Journal of Social Studies*, 5, 52-53.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish classteachers: A phenomeonological approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. ve Öcal A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2011(1), 117-124.

Extended Abstract

Introduction

According to the Turkish Language Association (TDK, 2025), the concept of value is defined as "an abstract measure used to determine the importance of something," "the equivalent that something is worth," "superior qualities, virtues, worth," and "the entire set of material and spiritual elements encompassing a nation's social, cultural, economic, and scientific values." Erdem (2003) views the concept of value as criteria that influence our preferences, serve as the foundation of our actions, and enable us to evaluate our behaviors and choices. Hökelekli (2010) defines values as the principles and beliefs that shape our behaviors and expresses them as criteria that help determine the correctness, moral appropriateness, or validity of our actions. In this context, it can be said that the concept of value serves as a criterion in evaluating human actions and in the decision-making processes.

Education, whether formal or informal, is considered a process of developing desirable behaviors in an individual in a desired direction (Ertürk, 2016). While the foundations of the education process are laid in the family environment, the primary school level, as a stage of formal education, is crucial for academic development and character education (Aksoy, 2017; Yaman, 2012). The quality of education a child receives at the primary school level significantly affects what kind of person they will become and what position they will hold in the future. The success of the educational process in schools, in other words, the extent to which the intended gains are achieved, is influenced by many factors. These factors may arise from the environment and educational setting, individuals, teaching methods and techniques, as well as the qualifications of educators (Akbaş, 2004; Çetinbaş, 2015; Ekin, 2019). Therefore, the practices of classroom teachers, who work at the primary education level, have

a significant impact on whether the outcomes of the educational process are at the desired level. This highlights the importance of classroom teachers and their practices in the education of the future generations of the country. Based on this starting point, this study aims to examine classroom teachers' practices related to values education. It is believed that this research will contribute to the literature by identifying classroom teachers' activities and practices aimed at instilling values in primary school students and allowing them to benefit from each other's experiences and practices. The following research questions are addressed in this study:

1. What are the teachers' practices for implementing values education?
2. What are the teachers' suggestions for effectively implementing values education in primary schools?

Method

In this research, case study design was used. The research was conducted with 20 teachers working in Van province. In the study, the maximum diversity sampling technique was preferred for forming the study group. Of the teachers interviewed, 11 are male and 9 are female. Seven of the teachers work in the city center, eight in the district center, and five in the village. Eleven teachers have 1-5 years of professional experience, five have 6-10 years, three have 11-15 years, and two have 16 years or more of professional experience. A "Semi-Structured Interview Form" was used for data collection. In the interview form, questions were asked to the primary school teachers to identify the activities/practices they implement in the values education process and their suggestions regarding values education. Additionally, follow-up questions were prepared to obtain more detailed data from the teachers. Descriptive analysis method was applied in the analysis of the collected data.

Result and Discussion

According to the research findings, it was determined that classroom teachers generally utilized methods and techniques such as drama, theater, role-playing, field trips, and educational games in the implementation process of values education. Additionally, they conducted activities such as organizing discussions, preparing cartoons, posters, and slogans, arranging seminars and conferences, and organizing meetings with role models. Considering that factors such as theater, drama, role-playing, trips, educational games, artistic activities, auditory and visual materials, etc., enrich the values education process and help in the acquisition of values (Akin & Aydemir, 2013; Sağlam, 2001), it can be said that classroom teachers' use of different methods, techniques, and activities in the values education process will have a positive impact on the outcomes of values education.

It was determined that teachers offered various suggestions such as providing material support for values education in primary school, providing training to families, teachers and school administrators concerning values education, allocating sufficient space and time for values education activities and practices in addition to academic skills in teaching programs, education stakeholders giving sufficient importance not only to academic success but also to values education, and improving the physical conditions of schools and classrooms. In teacher training (pre-service and in-service training), training can be organized to develop knowledge, skills and positive attitudes towards values education, and environments can be provided where teachers can apply these.